

deze moeten misschien tot vormen van dezelfde soorten worden gerekend, *D. javanica* J. J. S. op Java, *D. papuana* KRZL. op Timor Laoet, *D. rhodoneura* SCHLTR. op Nieuw Guinea en *D. philippinensis* SCHLTR. op de Philippijnen.

J. LOOGEN.

Onderneming Selokaton.

EEN MERKWAARDIGE ONTMOETING OP DEN TOP VAN DEN SMEROE

Eind Juni 1937 maakte ik met twee reisgenooten een kampeertocht van uit Ngadidono naar den Smerotop, waarbij wij een avontuur beleefden, dat m. i. wel waard is vermeld te worden.

Nadat wij eenige dagen genoten hadden van de schitterende natuur in de omgeving van Ranoe Koembolo (fig. 1 en 2), werd in den nacht van 27 op 28 Juli de eigenlijke Smerotop beklommen. Den vorigen middag waren we van de hut op Badjangan doorgetrokken naar Redjopodo, de laatste kampeergelegenheid vlak aan de boschgrens op den puinkegel.

Behalve de reeds in dit tijdschrift (jrg. 25, blz. 191) door VAN DER VEEN beschreven schimmelgallen op *Polypodium sinense* en *Albizia montana* waren ons de vele gallen (heksenbezems) op de tjemara's opgevallen (fig. 3). Het merkwaardige is, dat deze gallen vrijwel alleen worden aangetroffen op den puinkegel van den

Fig. 1. Ranoe Koembolo.

Smeroe en slechts sporadisch in de omringende bosschen op den Goenoeng Kepala, Badjangan, enz. In hoeverre de grondformatie hier van invloed is of de zeer zwakke ontwikkeling van de boomen op het nog practisch onverweerde puin, is zonder verder onderzoek moeilijk te zeggen. Volgens opgave van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg is de verwekker van deze gal onbekend. Een schimmel-gal schijnt het in ieder geval niet te zijn, want in het weefsel werden geen schimmeldraden aangetroffen. Ook in de publicatie van DOCTERS VAN LEEUWEN over „The Zooecidia of the Netherlands East Indies” wordt zij niet genoemd.

Na dus den nacht op Redjopodo te hebben doorgebracht, vertrokken we 's morgens om half drie, bij helder maanlicht. Alvorens den tocht te aanvaarden,

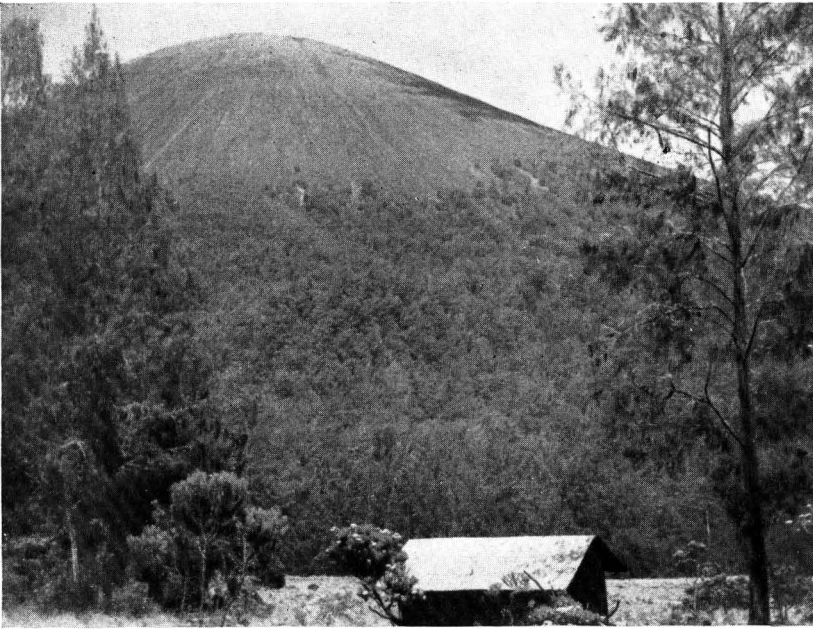

Fig. 2. De Smeroekegel met de berghut op Badjangan.

alle aandacht nodig, om in het droge mulle puin bij het zwakke licht niet al te langzaam op te schieten. Na ruim $2\frac{1}{2}$ uur klimmen bereikten we om even voor half zes den top. De maan stond reeds laag en de oostelijke horizon was een vurige mengeling van geel-rood-rose en licht-blauw. Het zou dus wel niet lang meer duren vóór de zon opkwam en dat was maar goed ook, want het was er in den snijdenden wind bij eenige graden onder nul alles behalve behagelijk. In dekens gewikkeld zochten we eenige beschutting achter den steenstapel van het triangulatiepunt.

Opgewekt door de publicaties van VAN DER VEEN en BARTELS in *De Tropische Natuur* (jrg. 25, blz. 191 en jrg. 26, blz. 22) zochten we, toen we wat van de koude bekomen waren, den geheelen top af naar ev. aanwezige levende of doode dieren. Ondanks het feit, dat alle mogelijke schuilplaatsen werden afgezocht,

werd eerst door de koelies geofferd bij de in de struiken verscholen Hindoe-beeldjes, terwijl een weinig wierook werd gebrand. Mogelijk hebben we aan deze offerande de merkwaardige ontmoeting, later op den top, te danken.

De eigenlijke beklimming eischt geen verdere beschrijving, want behalve een geregelde rust om op adem te komen en van het schitterende panorama van den Tengger in het maanlicht te genieten, hadden we

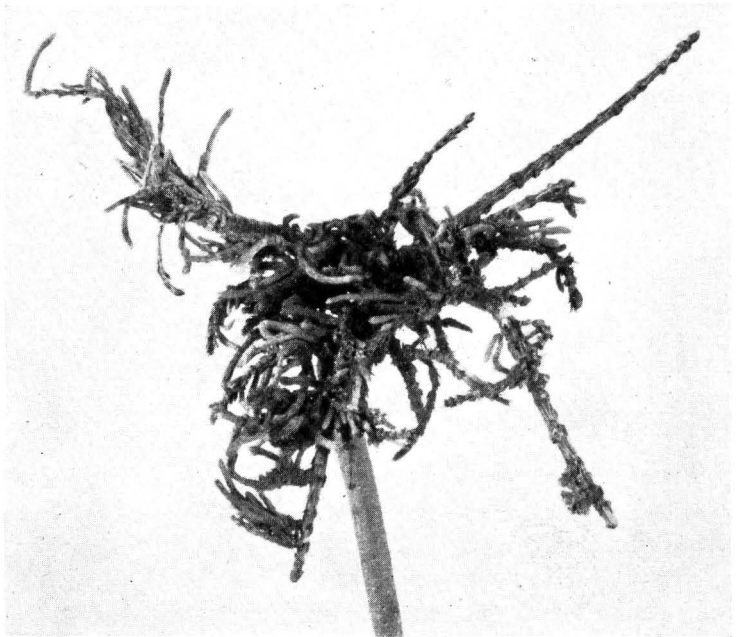

Fig. 3. Heksenbezem op tjemara.

was, behalve een zeer armelijk exemplaar van de Javaansche Edelweis, *Gnaphalium longifolium*, geen levend wezen te bekennen. Eenigszins teleurgesteld trokken we ons naar het triangulatiepunt terug en genoten van het schitterend uitzicht. Voor zoover het oog reikte zagen we één wolkenzee, waar boven alle bergen, van de piek van Bali tot den Lawoe, hun toppen helder uitstaken. Kort na zonsopgang kregen we nog het merkwaardige schouwspel, dat men de schaduw van den Smeroe zelf vóór zich op de wolkenzee ziet afgeteekend (fig. 4).

Juist toen ik met het maken van een foto gereed was, verscheen van uit het Westen een nieuwe bezoeker op den top, in den vorm van een levende walangkopo, *Petaurista petaurista* (of *P. petaurista nigricaudatus?*), welke op eenigszins ongelukkige wijze naar boven kwam gestrompeld. Onmiddellijk was natuurlijk iedereen vol aandacht en ik had gelukkig nog net tijd om de koelies te beduiden het dier rustig zijn gang te laten gaan. Het was nl. van het grootste belang het dier zoo min mogelijk te hinderen om te zien, wat zijn „plannen” waren. Op dit moment stond ik zelf bij de koelies ongeveer 3 m van den steenstapel van het triangulatiepunt af, aan de Noordzijde en mijn tochtgenooten op den top van den steenstapel. Iedereen hield zich stil. Het dier scheen niemand te zien en liep regelrecht van het punt in het Westen, waar het het top-plateau bereikt had, tusschen de koelies en het triangulatiepunt door en begon toen den stapel steenen aan de N.O. zijde te beklimmen. Toen het ongeveer halverwege gekomen was, bukte zich één van mijn tochtgenooten, waarop de koelies, die blijkbaar bang waren, dat het dier bij aanraking zou bijten, een waarschuwend kreet lieten hooren. Hiervan scheen onze vriend te schrikken. Hij liet zich tenminste onverwachts van de steenen omlaag vallen en zette het, zoo goed en zoo kwaad als het ging, in oostelijke richting op een loopen. Daar hij spoedig dicht bij de stijle oosthelling zou komen, kon van verdere rustige observatie geen sprake meer zijn. We moesten hem te pakken zien te krijgen. Daarom zette ik hem met de koelies na en het mocht ons gelukken, hem vlak voor den rand van de helling te vangen door hem met een langen stok bewusteloos te slaan. Toen we weer bij het triangulatiepunt terug waren, werden vlug eenige foto's gemaakt (fig. 5 en 6), tijdens welke manipulatie het dier nog even bijkwam, doch spoedig daarop is het, vermoedelijk ten gevolge van de slagen op zijn kop, bezweken. Wij waren nu in staat het dier rustig en van dichtbij te bekijken. Het was zeker een volwassen exemplaar, op den rug bijna zwart en verder

Fig. 4. Schaduw van den Smeroe op de wolkenzee bij zonsopgang.

prachtig kastanjebruin. Behalve een weinig bloed aan de achterpooten, uit lichte schrammen, tengevolge van het lopen op het scherpe puin, was het volkomen onbeschadigd. Het was ons alleen een raadsel hoe het mogelijk was, dat een dier

Fig. 5. Levende *Petaurista petaurista* (walang kopo) op den top van den Smeroe.

podo, dat intusschen door de achtergebleven koelies was opgebroken! Om op alle eventualiteiten voorbereid te zijn, had ik in de hut op Badjangan twee flesschen spiritus achtergelaten. Het was dus zaak spoedig verder af te dalen. Na alleen eenige, nu overbodige, warme kleding te hebben uitgetrokken en de kampplaats te hebben nagezien of niets was achtergebleven, wilden we dan ook direct doorgaan; maar nu wachtte ons een teleurstelling. De achtergebleven koelies, die niet begrepen hadden, dat ik den vliegende eekhoorn zelf wilde medenemen, hadden in dien korten tijd kans gezien het dier te stroopen en waren juist begonnen de pooten boven een vuurtje te roosteren. Gelukkig kwam ik nog net op tijd om, op twee pooten na, alles te redden. Ook de gestroopte huid werd teruggevonden, zoodat ik later in staat was een vrijwel volledig dier naar het Museum te Buitenzorg op te zenden.

Van zelfsprekend doet zich de vraag voor: Waarvoor kwam het dier naar boven? Voor mij staat vast, dat het er met een, zij het dan onbewust, „doel” ge-

met zulke zwakke pooten, en dat door de aanwezigheid van de vlieghuid nog extra moeilijk loopt, de geheele steile 600 m hoogepuinhelling naar boven was gekomen.

Kort daarna aanvaardden we den terugtocht en na iets meer dan een half uur arriveerden we behouden met onze doode walang kopo bij het kamp op Rodjo-

Fig. 6. Hetzelfde dier als in fig. 5 van dichterbij.

komen was. De zekerheid, waarmee het zijn weg naar den steenstapel van het triangulatiepunt vervolgde, zonder op de aanwezigheid van 6 menschen te letten, was wel zeer opvallend voor een dier, dat in normale omgeving toch zeer schuw is. De opvatting van BARTELS, dat zulke stervende dieren op hooge bergtoppen verdwaald zouden zijn, kan ik onmogelijk deelen. Een verdwaald dier zal toch niet zoo duidelijk een vasten koers houden, vooral niet wanneer het weer op vlak terrein is aangeland en dat nog wel bij de aanwezigheid van menschen. De mogelijkheid, dat oude dieren zulke onherbergzame punten als sterfplaats opzoeken, is wel aantrekkelijk, maar tenslotte weten we over de psychologie van in het wild levende zoogdieren nog te weinig af, om dat maar zonder bewijs aan te nemen en juist het bewijs ontbreekt. Ik had gehoopt, dat het anatomisch onderzoek in deze iets aan het licht kon brengen, maar volgens berichten van den heer LIEFTINCK, wien ik hierbij gaarne dank breng voor de verleende hulp, was het door mij gevangen exemplaar weliswaar een volwassen dier, maar zeker geen oud exemplaar, dat zijn natuurlijke dood moest sterven. Het anatomisch onderzoek bracht ook verder niets bijzonders aan het licht. Bepaalde inwendige afwijkingen of beschadigingen waren niet te vinden. De mogelijkheid bestaat nog, dat het b.v. aan een infectieziekte leed, die zonder microscopisch onderzoek niet te vinden was. Men deed mij nog de veronderstelling aan de hand, dat het dier door een vijand op de vlucht zou zijn gedreven en daarbij verdwaald, doch ook dit lijkt mij niet juist en wel in de eerste plaats weer met het oog op het merkwaardige gedrag bij aankomst op den top, maar ook omdat iedere roofvijand dit op den grond strompelend dier na enkele meters zou hebben ingehaald en gegrepen. We zitten dan toch ook nog steeds met het merkwaardige feit, dat op den Smeroe tot nu toe, practisch alleen deze *Petaurista*'s gevonden zijn, terwijl b. v. op den Rindjani alleen loetoengs gevonden werden. Men kan toch moeilijk veronderstellen, dat op den Smeroe alleen eekhoorns verdwalen en op den Rindjani alleen apen! Evenals VAN DER VEEN vermeldt, heb ik ook op geen der Oost-Javaansche bergtoppen ooit dergelijke sterfplaatsen aangetroffen. Het mysterie is in ieder geval nog niet opgelost. Alleen door zeer nauwkeurig vastleggen van alle ervaringen en vondsten en een uitgebreid anatomisch onderzoek van de gevonden dieren, zal het op den duur mogelijk zijn iets meer omtrent dit raadsel te weten te komen.

Djemmer, October 1937.

J. C. 'S JACOB.

BOTANISCHE AANTEKENINGEN VAN DE KLEINE SOENDA EILANDEN (VI) ¹⁾

Naar de gekleurde meren van den Keli Moetoe op Flores

Flores is een bergland bij uitnemendheid, een land rijk aan natuurschoon, dat eigenlijk veel te weinig bezocht wordt. Nu ligt het inderdaad wat uit de buurt: per K. P. M. doet men er van Soerabaja zes dagen over om er te komen, zoodat alleen de reis heen en weer al de heele vacantie opslokt. Maar wellicht komen we nog eens zoover, dat de K. P. M. speciale snelle toeristenschepen naar dit wondermooie eiland laat loopen en het kan in geen geval kwaad, dat er in dit tijdschrift dan al eens iets over geschreven is.

¹⁾ Zie voor bijdrage V blz. 57 — 63.